

18. LOKAKUUTA 2019

YHTEISKUNNALLISET YRITYKSET SUOMESSA
Väliraportti / Yhteiskunnallisia yrityksiä koskeva selvitys,
Dnro TEM/422/02.03.01/2019

HARRI KOSTILAINEN
DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU OY

Sisällys

Lähtökohtia selvitystyölle yhteiskunnallisista yrityksistä Suomessa	2
Selvityksen tavoitteet.....	3
Määritelmiä	4
Selvityksen ensimmäisessä vaiheen menetelmät ja aineistot	6
Tulokset selvityksen ensimmäisen vaiheen kysymyksiin (1-5).....	8
Selvityksen toisen vaiheen tavoitteet ja toteutus.....	13
Lähdeluettelo	14

Lähtökohtia selvitystyölle yhteiskunnallisista yrityksistä Suomessa

Suomessa tavoitteena on yritystoiminnan lisääminen ja yrittäjyyden edellytysten parantaminen sekä yhteiskunnallisten yritysten potentiaalin tunnistaminen muun muassa työllisyyden edistämisessä. Nykyisen Suomen hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on parantaa yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä osatyökykyisten ja muiden vaikeassa asemassa olevien työllistämiseksi. Hallitusohjelmassa on myös muita kirjauksia, jotka koskevat yhteiskunnallisia yrityksiä, kuten yritysten kasvun ja uudistumisen mahdollistaminen erilaisten yritysten tarpeet tunnistaen. Yhteiskunnallisilla yrityksillä voi olla erityispiirteitä ja – tarpeita, joita ei tunnisteta tai tunnusteta yleisissä yritystoimintaa tukevissa strategioissa ja politiikoissa.

Myös yhteiskunnalliset yritykset ovat erilaisia. Erityispiirteet yhteiskunnallisilla yrityksillä ovat kuitenkin yhteneväisiä. Kansainvälinen vertaileva tutkimus (Erpf ym., 2019) tunnisti kolme erilaista yhteiskunnallisen yrityksen klusteria: 1) erilaisia hyvinvointipalveluja tuottavat yhteiskunnalliset yritykset, 2) johonkin yhteiskunnallisen ”ilkeän ongelman” ratkaisemiseen pyrkivät missiolähtöiset vaikuttavuustoimijat ja 3) filantrooppista toimintaa harjoittavat yhteiskunnalliset yrittäjät tai yritykset. Laaja kansainvälinen yhteiskunnallisia yrityksiä eri puolilla maailmaa vertaileva tutkimus (International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project) tunnisti neljä erilaista yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallia. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintamalli liittyy vahvasti julkisten palvelujen markkinoistumiseen ja julkisten palvelujen tuotantomallien monipuolistumiseen. Ensinnäkin useat yleishyödylliset yhdistykset ja säätiöt ovat omaksuneet yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallin kasvavilla hyvinvointimarkkinoilla (*liiketoimintaa harjoittavat yleishyödylliset yhteisöt*). Toiseksi kunnat, kuntayhtymät tai jokin muu julkinen toimija ovat yhtiöittäneet joitakin palveluja tuotettavaksi yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallilla (*julkisomisteiset yhteiskunnalliset yritykset*). Usein nämä julkisomisteiset yhteiskunnalliset yritykset toimivat hyvinvointipalvelujen tai vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työelämään integroiviin toimintoihin liittyvillä toimialoilla. Kolmanneksi osa jäsentensä sosiaalista ja taloudellista asemaa edistämään pyrkivistä osuuskuntamuotoisista toimijoista on toimialoilla, jotka ovat luonteeltaan yleishyödyllisiä (*keskinäisen avun osuuskunnat*). Neljänneksi osa tavanomaista liiketoimintaa harjoittavista yrityksistä ovat omaksuneet missiolähtöisen yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallin osana yritysten yhteiskuntavastuuta (*missiolähtöinen liiketoiminta*). (Defourny ym., 2019).

Erilaisia yhteiskunnallisilla yrityksillä on havaittu yhdistävän *ensinnäkin* pyrkimys sosiaalisen tai yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseksi. Tämä pyrkimys ilmenee yhteiskunnallisten yritysten missiosta ja strategiasta tavoiteltaessa mission mukaista yhteiskunnallista muutosta. *Toiseksi* yhteiskunnalliset yritykset saavat tuloja myymällä palveluja tai hyödykkeitä markkinoilla julkisille tai yksityisille asiakkaille. *Kolmanneksi* yhteiskunnallisia yrityksiä yhdistää osallisuutta lisäävä ja edistävä johtaminen. Tämä voi ilmetä esimerkiksi yrityksen demokraattisena päätöksentekotapoina sekä palvelujen käyttäjien ja muiden toimintaan välittömästi tai välillisesti osallistuvien toimijoiden osallisuutena yrityksen toimintaan. (Kannampuzha & Hockerts, 2019).

Suomessa ei ole vakiintunutta kansallista yhteiskunnallisen yrityksen määritelmää eikä kattavaa tietoa yhteiskunnallisista yrityksistä tai niiden määrystä. Suomessa yhteiskunnallisen yritystoiminnan eri muotoja on kehitetty lukuisissa Euroopan sosiaalirahaston hankkeissa vuodesta 1995 alkaen (Kostilainen & Pättiniemi 2016). Hanketoiminnan kokeilujen ja kokemusten sekä muun valmistelutyön perusteelta Suomessa säädettiin laki sosiaalisista yrityksistä (1351/2003). Suomalaisen Työn Liitto hallinnoi Yhteiskunnallisen Yrityksen Merkkiä¹. Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry² on yli 60 yhteiskunnallisen yrityksen ja vaikuttavuustoimijan verkosto. Suomessa, kuten muuallakin maailmaa (European Commission, 2019), on puutteita myös tietolähteissä ja tiedonsaannin menetelmissä kattavan tiedon saamiseksi yhteiskunnallisista yrityksistä.

Selvityksen tavoitteet

Käsillä olevan selvityksen ensimmäisen vaiheen väliraportissa 1) kuvataan menetelmä kattavamman tiedon saamiseksi, jolla pyritään lisäämään tietoa Suomessa toimivista yhteiskunnallisista yrityksistä, niistä tavoitteista mihin nämä yritykset Suomessa pyrkivät ja 2) annetaan tilannekartoitus luodun menetelmän avulla yhteiskunnallisista yrityksistä Suomessa, vastaamalla kysymyksiin (1-5):

- 1) Miten paljon yhteiskunnallisia yrityksiä on Suomessa,
- 2) mitkä ovat niiden pääasialliset oikeudelliset muodot,
- 3) mikä on niiden arvioitu suuruus (liikevaihto ja työllistäminen),
- 4) millä toimialoilla ja alueilla ne pääasiassa toimivat ja
- 5) mikä osuus yhteiskunnallisista yrityksistä pyrkii erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen?

¹ <https://suomalainentyo.fi/yrityksille/yhteiskunnallinen-yritys>

² www.arvoliiitto.fi

Määritelmiä

Selvitystehtävän taustana toimivat seuraavat keskeiset määritelmät: *Ensimmäkin* yhteiskunnalliset yritykset (social enterprise) on määritelty kuuluvan *osaksi yhteisötaloutta* (social economy) ja yhteisötalouden yrityksiä (social economy enterprise). Yhteisötalouteen kuuluu osuuskuntia, keskinäisiä yhteisöjä, voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä, säätiöitä ja yhteiskunnallisia yrityksiä. *Sosiaaliset yritykset*³ (work integration social enterprise), jotka pyrkivät integroimaan heikossa asemassa olevia henkilöitä työmarkkinoille, *voivat olla yhteiskunnallisia yrityksiä*.

Toiseksi selvityksen ensimmäisen vaiheen kriteereiden määrittelyssä huomioitiin 2) *Euroopan komission yhteiskunnallisten yritysten toiminnallinen määritelmä*⁴, jonka mukaan yhteiskunnallisen yrityksen:

- *kaupallinen toiminta perustuu sosiaaliseen tai yhteiskunnalliseen päämäärään taikka yleiseen etuun, mikä ilmenee usein korkeatasoisena sosiaalisena innovointina,*
- *voitto investoidaan suureksi osaksi uudelleen mainitun sosiaalisen päämäärän saavuttamiseksi,*
- *organisaatio- tai omistusrakenne kuvastaa niiden tehtävää, koska se perustuu demokratian tai osallistumisen periaatteisiin tai koska siinä otetaan huomioon sosiaalinen oikeudenmukaisuus.*

Euroopan komission yhteiskunnallisen yrityksen toiminnallisen määritelmään kuuluvat yritykset, jotka

- *tarjoavat sosiaalipalveluja ja/tai tavaroita ja palveluja muita heikommassa asemassa oleville henkilöille (asunnonvälitys, terveystalouksien saatavuus, iäkkäiden tai vammaisten avustaminen, heikommassa asemassa olevien ryhmien osallisuus, lastenhoito, työllisyys- ja koulutuspalvelut, hoidon hallinnointi jne.) ja/tai*

³ Laki sosiaalisista yrityksistä (1351/2003) edellyttää sosiaalisilta yrityksiltä työntekomahdollisuuksia erityisesti henkilöille, joiden vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä tai tietyn edellytyksin pitkään työttömänä olleille. Sosiaalinen yritys on työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään sosiaalisten yritysten rekisteriin merkitty elinkeinotoimintaa harjoittava yhteisö, säätiö tai muu elinkeinonharjoittaja, joka on merkitty kaupparekisteriin ja joka tuottaa liiketaloudellisiin periaattein hyödykkeitä. Palveluksessa olevista työntekijöistä (työllistettyjen osuus) on oltava vähintään 30 prosenttia henkilöitä, joiden vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä, tai näiden ja muiden laissa mainittujen heikossa työmarkkina-asemassa olevien yhteenlaskettu osuus on vähintään 30 prosenttia.

⁴ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle (KOM(2011) 682 lopullinen). ”Sosiaalisen yrittäjyyden aloite. Suotuisan toimintaympäristön luominen sosiaalisen talouden ja innovoinnin keskiöön kuuluville sosiaalisille yrityksille.”

- tuottavat tavaroita tai palveluja yhteiskunnallista päämäärää varten (sellaisen henkilöiden *sosiaalinen ja ammatillinen integroiminen työpaikkojen kautta, jotka ovat muita heikommassa asemassa erityisesti riittämättömän pätevyyden taikka sosiaalisten tai ammatillisten ongelmien vuoksi, mikä johtaa syrjäytymiseen*) mutta joiden toiminta voi kattaa myös muita kuin sosiaalisia tavaroita tai palveluja.

Kolmanneksi ensimmäisen vaiheen kriteerien määrittämisessä huomioitiin työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevan Euroopan unionin ”EaSI-ohjelman” asetuksen 2 artiklan 1 kohta⁵, missä yhteiskunnallisella yrityksellä tarkoitetaan *oikeudellisesta muodostaan riippumatta yritystä,*

- a) *joka yhtiöjärjestyksensä, sääntöjensä tai muun oikeudellisen asiakirjan, jolla se on perustettu, mukaan pyrkii ensisijaisesti saavuttamaan mitattavissa olevia myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia ennemminkin kuin tuottamaan voittoa omistajilleen, jäsenilleen ja osakkailleen ja:*
 - i) *joka tuottaa palveluja tai tavaroita, jotka saavat aikaan sosiaalista hyötyä ja/tai*
 - ii) *joka käyttää sellaista tuotteiden tai palveluiden tuotantomenetelmää, joka on sen sosiaaliseen tavoitteeseen soveltuva;*
- b) *joka käyttää voittonsa ensisijaisesti päätavoitteeseensa pyrkimiseen ja jolla on ennalta määritellyjä menettelyjä ja sääntöjä, joita sovelletaan voittojen jakamiseen osakkaille ja omistajille ja joilla varmistetaan, että voittojen jakaminen ei vaaranna päätavoitetta; ja*
- c) *jota johdetaan yrittäjähenkisesti, vastuullisesti ja avoimesti ja erityisesti siten, että johtamiseen osallistuvat mukana työntekijät, asiakkaat ja muut sidosryhmät, joihin yrityksen liiketoiminta vaikuttaa.*

Neljänneksi selvityksen ensimmäisen vaiheen kriteerien määrittämiseksi huomioitiin Euroopan sosiaalirahasto plus-asetusehdotuksen 2 artiklan kohta 15⁶, missä yhteiskunnallisella yrityksellä tarkoitetaan *oikeudellisesta muodostaan riippumatta yritystä tai luonnollista henkilöä,*

- a) *joka yhtiöjärjestyksensä, sääntöjensä tai muun oikeudellisen asiakirjan, joka voi aiheuttaa vastuun syntymisen sen jäsenvaltion sääntöjen nojalla, johon se on sijoittautunut, pyrkii ensisijaisesti saavuttamaan mitattavissa olevia myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia ennemminkin kuin tuottamaan voittoa muihin tarkoituksiin ja joka tuottaa palveluja tai tavaroita, jotka saavat aikaan sosiaalista hyötyä, ja/tai*

⁵ EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1296/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevasta Euroopan unionin ohjelmasta (”EaSI-ohjelma”) ja eurooppalaisen työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta koskevan Progress-mikrorahoitusjärjestelyn perustamisesta annetun päätöksen N:o 283/2010/EU muuttamisesta.

joka käyttää sellaista tuotteiden tai palveluiden tuotantomenetelmää, joka on *sosiaalisiin tavoitteisiin soveltuva*;

- b) joka käyttää voittonsa *pääasiallisesti ensisijaiseen yhteiskunnalliseen tavoitteeseensa pyrkimiseen* ja jolla on *ennalta määritellyjä menettelyjä ja sääntöjä, joita sovelletaan voittojen jakamiseen* ja joilla varmistetaan, että voittojen jakaminen ei vaaranna päätavoitetta;
- c) jota *johdetaan yrittäjähenkisesti, vastuullisesti ja avoimesti ja erityisesti siten, että työntekijät, asiakkaat ja muut sidosryhmät, joihin yrityksen liiketoiminta vaikuttaa, osallistuvat johtamiseen.*

Selvityksen ensimmäisessä vaiheen menetelmät ja aineistot

Kattavamman tiedon saamiseksi erilaisista suomalaisista yhteiskunnallisista yrityksistä (kuten osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt, voittoa tavoittelemattomat yhdistykset ja säätiöt sekä sosiaaliset yritykset ja organisaatiot, joilla on Yhteiskunnallisten yritysten merkki) selvityksen ensimmäisessä käytettiin monipuolisia menetelmiä yhdistelemällä eri tietolähteitä.

Selvitystehtävän ensimmäinen vaihe käynnistyi listan laatimisella yhteiskunnallisten yritysten kriteereistä hyödyntämällä EU:n toiminnallista määritelmää ja suomalaista keskustelua (mm. yhteiskunnallisten yritysten merkki) ja yhteiskunnallisia yrityksiä koskevaa tutkimuskirjallisuutta. Tässä vaiheessa määriteltiin välttämättömät ja toissijaiset kriteerit yhteiskunnallisille yrityksille. Samalla määriteltiin, montako ns. toissijaisista kriteereistä on täytyttävä, jotta yritystä voi pitää yhteiskunnallisena yrityksenä. Näin muodostui alustava yhteiskunnallisten yritysten määritelmä, jota käytettiin työn ensimmäisessä vaiheessa.

Selvityksessä käytetyt kriteerit (*alustava määritelmä yhteiskunnalliselle yritykselle*):

Ensisijaiset kriteerit:

Organisaatiolla

- 1) on yhteiskunnallinen missio, johon
- 2) liiketoiminnalla pyritään saamaan aikaiseksi positiivinen muutos;
- 3) on liikevaihtoa tulee palvelujen ja tuotteiden myynnistä markkinoilta (julkiset ja yksityiset)
- 4) on palkattuja työntekijöitä

Toissijaiset kriteerit:

- 5) osallisuutta edistävä, avoin, johtamis- ja hallintomalli.

Selvityksen kohteena olivat kaikki oikeudelliset yritysmuodot ja toimialat. Rekisteriaineistoja yhdistämällä seulottiin edellä mainitut kriteerit täyttävät toimijat, joita voidaan pitää yhteiskunnallisina yrityksinä. Rekisteriaineistoista etsittiin kaikki yhteisötalouden organisaatiot (osuuskunnat, yhdistykset ja säätiöt). Yhteisötalouden organisaatioiden rajaamiseksi valittiin toimialoiksi sosiaali-, terveys-, työllisyys-, ja ympäristö- ja kierrätystoimialat. Osuuskuntien osalta tehtiin laajempaa toimialatarkastelua, siten että erilaiset ”työsosuoskunta” mallilla toimivat huomioitaisiin. Muiden yhtiömuotojen osalta tarkasteltiin yritykset, jotka ovat käyneet läpi jonkin hyväksymismenettelyn yhteiskunnallisen mission ja muiden kriteerien täyttymiseksi. Lähtökohtana oli luotettava rekisteröitymis- (Sosiaalisten yritysten rekisteri), sertifiointi- (Suomalaisen Työn Liiton Yhteiskunnallinen yritys –merkki) tai muu menettelytapa (Impact+), jolla yhteiskunnallisen yrityksen kriteerit on arvioitu ja voitu todentaa. Tämä selvitys jättää tarkastelun ulkopuolelle erilaiset ”itse-identifioidut” yhteiskunnalliset yritykset tai –yrittäjät.

Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa käytetyt menetelmät (kysymykset 1-5)

- Yhteiskunnallisten yritysten kriteerien määrittäminen EU:n ja suomalaisten määritelmien analyysin ja tutkimuskirjallisuuden avulla
- Kriteerien kvantifioiminen rekisteriaineistojen analyysin mahdollistamiseksi ja rekisteriaineistojen analyysi käyttäen hyväksi yhteiskunnallisten yritysten alustavaa määritelmää

Selvityksen tietolähteenä aineistojen keruussa käytettiin Suomen Asiakastieto Oy:n rekistereitä, jotka osoittautuivat kattavimmiksi ja monipuolisimmiksi selvitystehtävän tavoitteet huomioiden. Aineistojen, erityisesti taloudellisten tunnuslukujen, saaminen yhdistyksinä ja säätiöinä toimivilta oli haastavaa. Yhdistysten osalta täydentävänä aineistona käytettiin vuoden 2017 tietoja SOSTE ry:n tutkimuksesta järjestöjen sosiaali- ja terveystaloudesta⁷. Osuuskuntien osalta täydentävänä aineistona hyödynnettiin selvitystä ”*Osuustoiminta ja järjestötoiminta sosiaali- ja terveystalouksissa.*”⁸

Lisäksi selvityksessä hyödynnettiin täydentävinä ja tukevinä tietolähteinä seuraavia: Patentti- ja rekisterihallitus, Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ), Tilastokeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran ylläpitämä Valveri-rekisteri.

⁷ Puhakka, A., Peltosalmi, J. & Perälähti, A. (2018), ”*Järjestöjen sosiaali- ja terveystaloudesta 2017*”. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki 2018.

⁸ Jussila, I., Leskelä, R-L., Hänninen, J., Frondelius, E., Leminen, S., Noro, K., Pitkänen, L. & Rissanen, A., (2019), ”*Osuustoiminta ja järjestötoiminta sosiaali- ja terveystalouksissa.*”

Tulokset selvityksen ensimmäisen vaiheen kysymyksiin (1-5)

Selvityksen ensimmäisen vaiheen tulokset esitellään seuraavilla sivuilla tiiviissä taulukkomuodossa. Tavoitteena on antaa tilannekartoitus yhteiskunnallisista yrityksistä Suomessa, vastaamalla kysymyksiin (1-5):

- 1) Miten paljon yhteiskunnallisia yrityksiä on Suomessa,
- 2) mitkä ovat niiden pääasialliset oikeudelliset muodot,
- 3) mikä on niiden arvioitu suuruus (liikevaihto ja työllistäminen),
- 4) millä toimialoilla ja alueilla ne pääasiassa toimivat ja
- 5) mikä osuus yhteiskunnallisista yrityksistä pyrkii erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen?

	Sosiaalinen yritys ⁹	YY-merkki ¹⁰	Sote-yhdistykset ¹¹	Sote-säätiöt ¹²	Uusosuuskun- nat ¹³	”Missiolähtöiset start-upit” ¹⁴	Yhteensä
Lukumäärä	26	231	964	133	277	49	1 679
Osakeyhtiö	19	105	-	-	-	45	169
Osuuskunta	1	12	-	-	277	1	291
Säätiö	-	48	-	133	-	-	180
Yhdistys	3	62	964	-	-	-	1 029
Muut / ei tietoja	3	4	-	-	-	3	10
Liikevaihto	~ 9.0 milj. €	~ 5.200 milj. €	~ 500.0 milj. €	~ 92.0 milj. €	~ 38.0 milj. €	~ 7.5 milj. €	~ 5.846 milj. €
> 0.2 milj. €	15 yritystä	66 yritystä	627 yhdistystä	78 säätiötä	222 yritystä ¹⁵	31 yritystä	1 039
0.21-0.4 milj. €	5 yritystä	16 yritystä	60 yhdistystä	9 säätiötä	30 yritystä	6 yritystä	127
0.41-1.0 milj. €	5 yritystä	16 yritystä	69 yhdistystä	12 säätiötä	22 yritystä	6 yritystä	130
1.1-2.0 milj. €	-	34 yritystä	55 yhdistystä	16 säätiötä	2 yritystä	-	107
2.1-10.0 milj. €	1 yritystä	51 yritystä	51 yhdistystä	15 säätiötä	1 yritystä	-	119
10.1-20.0 milj. €	-	18 yritystä	4 yhdistystä	3 säätiötä	-	-	25
20.1-50 milj. €	-	19 yritystä	1 yhdistystä	-	-	-	20
50.1-100.0 milj. €	-	3 yritystä	-	-	-	-	3
< 100.0 milj. €	-	2 yritystä	-	-	-	-	2
Ei tietoja saatavilla	-	7 yritystä	-	-	-	7 yritystä	

⁹ Tiedot sosiaalisten yritysten osalta perustuvat sosiaalisten yritysten rekisteriin ja Suomen Asiakastieto Oy:n tietoihin. Kolmelta yhdistyksenä ja yhdeltä kommandiittiyhtiönä ja yhdeltä yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivalta sosiaaliselta yritykseltä ei ole saatavilla tilinpäätöstietoja. Näiden kunkin yhteisön liikevaihdon voi arvioida olevan 50–100 000 € viimeiseltä tilikaudelta. Muiden 21 rekisterissä olevan sosiaalisen yrityksen yhteenlaskettu liikevaihto, viimeisten saatavilla olevien tilinpäätöstietojen perusteelta, on yhteensä 8 778 000 € (Suomen Asiakastieto Oy).

¹⁰ Tiedot Yhteiskunnallisten yritysten –merkin organisaatioiden liikevaihdosta perustuvat Suomalaisen Työn Liiton 18.9.2019 välittämiin tietoihin. Liikevaihtoluokat, työpaikat, toimialat ja toimipaikat Suomen Asiakastieto Oy:n tietoihin. Suomen Asiakastieto Oy:n ja muiden rekistereiden tiedoissa oli kattavasti osakeyhtiöiden, hyvin osuuskuntien liikevaihtotiedot saatavilla, mutta vain satunaisesti muiden yhtiömuotojen, kuten yhdistysten, säätiöiden ja elinkeinonharjoittajien tietoja.

¹¹ Tiedot perustuvat SOSTE ry:n tutkimukseen Järjestöjen sosiaali- ja terveyspalveluista vuonna 2017. Muissa kategorioissa esitetyt tiedot yhdistysmuotoisista toimijoista poistettu tästä kategoriasta. Sote-yhdistysten liikevaihtoluokat ja työpaikat on 867 Sote-yhdistyksen osalta on raportoitu Suomen Asiakastieto Oy:n saatavilla olevista tiedoista (aatteelliset yhdistykset).

¹² Sote-säätiöt kategoriaan kuuluvat Yhteiskunnallisen yrityksen –merkin omaavat säätiöt on raportoitu Yhteiskunnallinen yritys –merkki kategoriassa.

¹³ Tiedot osuuskunnista perustuvat liiketoiminnassaan aktiivisiin tilinpäätöstietonsa toimittaneisiin osuuskuntiin (Suomen Asiakastieto Oy). Muissa kategorioissa (sosiaaliset yritykset, yhteiskunnallinen yritys –merkki ja missiolähtöiset start-up) raportoidut osuuskunnat eivät ole mukana ”uusosuuskunnat” kategoriassa.

¹⁴ Tiedot missiolähtöisistä start-up (”Purpose-driven startup”) yrityksistä <https://plusimpact.io/startups?countryId=5aa69fb520bc9c9049ce0fd4>, yritysten tilannetta kuvaavat tiedot (liikevaihtoluokka, työpaikat, toimialat ja toimipaikat) Suomen Asiakastieto Oy. Yhdellä tähän kategoriaan kuuluvista yrityksistä on Yhteiskunnallinen yritys –merkki, tiedot tästä yrityksestä on sisälletty jo yhteiskunnallinen yritys –merkin kategoriaan.

¹⁵ Viimeisimpien toimitettujen tilinpäätöstietojen mukaan 145 osuuskunnista on alle 50 000 € liikevaihto, näistä osuuskunnista 65 viimeisimmän tilikauden liikevaihto oli 1 000 € - 10 000 €.

	Sosiaalinen yritys	YY-merkki	Sote-yhdistykset	Sote-säätiöt	Uusosuuskunnat	"Missiolähtöiset startupit"	Yhteensä
Työpaikat	~ 200	~ 22 500	~ 26 500	~ 2 000	~ 800	~ 200	~ 52 200
1-2 hlö	-	8	-	12	53	13	86
2-4 hlö	18	33	407	50	179	17	704
5-9 hlö	4	6	166	8	26	8	218
10-19 hlö	2	19	121	15	11	5	173
20-49hlö	2	69	120	29	7	-	227
50-99 hlö	-	45	40	15	-	-	100
100-249 hlö	-	22	10	3	-	-	35
250-499 hlö	-	12	3	1	-	-	16
500-999 hlö	-	5	-	-	-	-	5
> 1000 hlö	-	4	-	-	-	-	4
Ei tietoja saatavilla	-	8	-	-	1	7	-

Päätoimialat	
Sosiaalinen yritys	(1) pesulapalvelut, (2) henkilökohtaiset palvelut, (3) urheiluseurojen toiminta (4) valmistusteollisuus, (5) kiinteistöjen hoito.
Yhteiskunnallinen yritys – merkki	(1) sosiaalihuollon avo- ja (2) laitospalvelut, (3) terveyspalvelut, (4) kierrätystoimiala, (5) työllistämistoimiala.
Sote-yhdistykset	(1) asumispalvelut, (2) päivätoiminta, (3) sosiaalihuollon muut palvelut, (4) varhaiskasvatus, (5) kotipalvelut
Sote-säätiöt	(1) ikääntyneiden hoitolaitokset ja (2) palveluasuminen, (3) sosiaalihuollon avopalvelut, (4) päivä- ja työtoiminta, (5) muut laitos- ja asumispalvelut
Uusosuuskunnat	(1) työvoimanvuokraus ja –välitys, (2) sosiaalialan henkilökohtaiset avopalvelut, (3) kulttuuri, taide ja luovatoimiala, (4) liiketoiminnan kehittämis- ja tukipalvelut, (5) tutkimus- ja koulutus
Missiolähtöiset startupit	(1) ohjelmistojen suunnittelu ja –valmistus, (2) koulutus, tutkimus ja kehittäminen (3) teollinen muotoilu, (4) kone- ja prosessisuunnittelu, (5) terveyspalvelut

	Yhteensä	Sosiaalinen yritys	YY-merkki	Sote-yhdistyk- set ¹⁶	Sote-säätiöt	Uusosuuskunnat	”Missiolähtöiset startupit”
Toimipaikka¹⁷							
Etelä-Pohjanmaa	60	2	6	43	2	7	-
Etelä-Savo	68	1	6	51	4	6	-
Häme	128	1	17	84	7	18	1
Kaakkois-Suomi	125	-	22	91	2	10	1
Kainuu	37	-	2	22	3	10	-
Keski-Suomi	114	2	10	64	10	28	-
Lappi	58	-	5	36	4	13	-
Pirkanmaa	197	11	38	105	10	28	5
Pohjanmaa	100	2	5	74	4	15	-
Pohjois-Karjala	54	-	5	42	-	7	-
Pohjois-Pohjanmaa	94	1	9	54	4	25	1
Pohjois-Savo	88	-	7	61	6	13	1
Satakunta	43	-	6	25	3	8	1
Uusimaa	580	5	82	342	54	64	33
Varsinais-Suomi	141	1	12	79	20	25	4
Ei tietoja saatavilla	2	-	-	-	-	-	2
Arvio heikossa työmarkkina-ase- massa olevien työllistämisestä		Vähäinen, > 100 hlö	Merkittävä, < 5 000 hlö	Merkittävä, < 5 000 hlö	Vähäinen, > 500 hlö	Vähäinen, > 500 hlö	Erittäin vähäinen, > 10 henkilöä

¹⁶ Sote yhdistysten osalta on raportoitu toimintayksiköt maakunnittain.

¹⁷ ELY-keskusalueittain.

Selvityksen toisen vaiheen tavoitteet ja toteutus

Selvityksen toisessa vaiheessa analysoidaan miten yhteiskunnallisen yritystoiminnan edellytyksiä ja toimintaympäristöä sekä työllistämismahdollisuuksia voitaisiin Suomessa kehittää. Selvityksen toisessa vaiheessa tuotetaan käytännön ehdotuksia, miten yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä voitaisiin parantaa, ja minkä toimijan vastuulla ehdotettu toimi olisi seuraavasti:

- 1) keskeisiä politiikkasuosituksia ja konkreettisia toimenpide-ehdotuksia kansallista yhteiskunnallisen yrittäjyyden edistämisen strategiaa varten, sisältäen:
 - a. ehdotuksen, miten yhteiskunnallisia yrityksiä koskeva tilastointi ja muun tiedon tuottaminen voitaisiin hoitaa jatkossa,
 - b. ehdotuksen kansalliseksi yhteiskunnallisen yrityksen määritelmäksi.

Mikäli selvityksen aikana ilmenee erityisiä haasteita ja tarpeita, joita yhteiskunnalliset yritykset markkinoilla ja palvelujärjestelmissä kohtaavat, selvityksen tekijä ehdottaa:

- 2) Miten mahdollisesti ilmeneviin haasteisiin ja tarpeisiin voitaisiin konkreettisesti vastata ja yhteiskunnallisten yritysten toimintaympäristöä (ekosysteemiä) kehittää,
- 3) palvelujärjestelmien osalta erityisesti kiinnitetään ehdotuksissa huomiota TEM:n hallinnonalaan ja sen mahdollisuuksiin, kuten:
 - a. julkiset työvoima- ja yrityspalvelut,
 - b. rahoitus,
 - c. vaikuttavuussijoittaminen,
 - d. julkiset hankintamenettelyt sekä
 - e. neuvonta, ohjaus ja osaamisen kehittäminen.

Selvityksessä voidaan esitellä hyvinä käytäntöinä muiden EU-/ETA –maiden esimerkkejä yhteiskunnallisista yrityksistä ja niiden toimintaedellytyksiä edistävistä ekosysteemeistä.

Lähdeluettelo

Defourny, J., Nyssens, M. & Broliis, O. (2019), *“Mapping and Testing Social Enterprise Models Across the World: Evidence from the “International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project”*, ICSEM Working Papers, No.50, Liege: The International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project. www.iap-so-cent.be/sites/default/files/SE%20Models%20-%20Defourny%20et%20al..pdf

Erpf, P., Tekula, R. & Neuenschwander, J. (2019), *“Clustering social enterprises: an empirically validated taxonomy”*, Social Enterprise Journal, Vol. 15 No. 3, pp. 397-420. <https://doi.org/10.1108/SEJ-12-2018-0081>

European Commission (2019), *“Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Finland”*. Author: Harri Kostilainen. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://europa.eu/!Qq64ny>

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1296/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskevasta Euroopan unionin ohjelmasta (“EaSI-ohjelma”) ja eurooppalaisen työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta koskevan Progress-mikrorahoitusjärjestelyn perustamisesta annetun päätöksen N:o 283/2010/EU muuttamisesta. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ed0f6463-2671-47b2-ba69-91bec637eec5>

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+). Brussels 30.5.2018 COM(2018) 382 final. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/FI/COM-2018-382-F1-FI-MAIN-PART-1.PDF>

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (2019), Eurooppalainen lainsäädäntökehys – yhteisötalouden Yritykset. INT/187. Lausunto. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea. Asianmukaisen eurooppalaisen lainsäädäntökehyyksen luominen yhteisötalouden yrityksiä varten. Esittelijä: Alain Coheur. INT/871 – EESC-2019-00346-00-00-AC-TRA (FR) 1/10.

International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project.
<https://www.iap-socent.be/icsem-project>

Jarrodi, H., Byrne, J. & Bureau, S. (2019), "A political ideology lens on social entrepreneurship motivations", *Entrepreneurship & Regional Development*, 31:7-8, 583-604, DOI: [10.1080/08985626.2019.1596353](https://doi.org/10.1080/08985626.2019.1596353)

Jussila, I., Leskelä, R-L., Hänninen, J., Frondelius, E., Leminen, S., Noro, K., Pitkänen, L. & Rissanen, A., (2019), "Osuustoiminta ja järjestötoiminta sosiaali- ja terveyspalveluissa." Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2019. Valtioneuvoston kanslia, 28.2.2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-649-2>

Kannampuzha, M. & Hockerts, K. (2019), "Organizational social entrepreneurship: scale development and validation", *Social Enterprise Journal*, Vol. 15 No. 3, pp. 290-319. <https://doi.org/10.1108/SEJ-06-2018-0047>

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle (KOM(2011) 682 lopullinen). "Sosiaalisen yrittäjyyden aloite. Suotuisan toimintaympäristön luominen sosiaalisen talouden ja innovoinnin keskiöön kuuluville sosiaalisille yrityksille." [www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0682/_com_com\(2011\)0682_fi.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0682/_com_com(2011)0682_fi.pdf)

Kostilainen, H. & Pättiniemi, P. (2016), "Evolution of Social Enterprise Concept in Finland" teoksessa Lundgaard A. L., Gawell M. & Spear, R. (eds.) *Social Entrepreneurship and Social Enterprises Nordic Perspectives*. Routledge studies in Social Enterprise & Social Innovation. Routledge New York. DOI: [10.4324/9781315621982](https://doi.org/10.4324/9781315621982)

Kostilainen, H., Houtbeckers, E. & Pättiniemi, P. (Forthcoming), "New typology of social enterprises in Finland: Capturing the diversity" teoksessa Defourny, J. & Nysens, M. (eds.) (Forthcoming) *Social Enterprise in Europe. Theory, Models and Practice*. Routledge studies in Social Enterprise & Social Innovation. Forthcoming. Copyright: New York and London: Routledge, forthcoming.

Laki sosiaalisista yrityksistä (1351/2003).
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031351

Puhakka, A., Peltosalmi, J. & Perälähti, A. (2018), *"Järjestöjen sosiaali- ja terveyspalvelut 2017"*. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki 2018. www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/12/soste-jarjestojen-sotepalvelut-2017-selvitys.pdf

Yhteiskunnallinen yritys –merkki (Suomalaisen Työn Liitto). <https://suomalaintyo.fi/yrityksille/yhteiskunnallinen-yritys>

Yhteiskunnallisten yritysten liitto ARVO ry. www.arvoliitto.fi